

Aholini zilzilalar oqibatida yuzaga keladigan favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga tayyorlash

Davron Xoltursunovich Bekturov

Toshkent viloyati Favqulodda vaziyatlar Bosh boshqarmasi Hayot faoliyati xavfsizligi o'quv markazi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zilzilalar oqibatida yuzaga keladigan favqulodda vaziyatlarda aholini to'g'ri harakat qilishga tayyorlash masalalari yoritilgan. Zilzila tushunchasi, uning keltirib chiqaradigan xavf-xatarlari hamda favqulodda vaziyatlarning asosiy turlari tahlil qilingan. Aholini tayyorlashning maqsad va vazifalari, zilzila oldidan ko'riladigan profilaktik chora-tadbirlar, zilzila vaqtida va undan keyin bajarilishi lozim bo'lgan harakatlar ketma-ketligi bayon etilgan. Shuningdek, ta'lim va targ'ibot ishlarining ahamiyati asoslab berilgan. Maqola aholini muhofaza qilish, inson talofatlarini kamaytirish hamda favqulodda vaziyatlarda ongli va intizomli harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: zilzila, favqulodda vaziyat, aholini tayyorlash, fuqarolar muhofazasi, seysmik xavf, xavfsizlik choralari, birinchi tibbiy yordam, favqulodda holatlarda harakat qilish

Preparing the population for emergency situations arising from earthquakes

Davron Kholtursunovich Bekturov

Tashkent regional Main Department of Emergency Situations Life Safety Training Center

Abstract: This article covers the issues of preparing the population for proper action in emergency situations arising from earthquakes. The concept of an earthquake, the dangers it poses, and the main types of emergency situations are analyzed. The goals and objectives of preparing the population, preventive measures to be taken before an earthquake, and the sequence of actions to be taken during and after an earthquake are described. The importance of educational and promotional work is also substantiated. The article is aimed at protecting the population, reducing human casualties, and forming the skills of conscious and disciplined action in emergency situations.

Keywords: earthquake, emergency situation, population preparation, civil protection, seismic hazard, safety measures, first aid, emergency response

Zilzila - inson omiliga bog'liq bo'lmagan, oldindan aniq bashorat qilish qiyin bo'lgan tabiiy ofatlardan biridir. Zilzilalar qisqa vaqt ichida katta moddiy zarar yetkazishi, infratuzilmani ishdan chiqarishi hamda insonlar hayoti va sog'lig'iga jiddiy xavf tug'dirishi mumkin. Ayniqsa seysmik faol hududlarda joylashgan mamlakatlarda aholini zilzilalar oqibatida yuzaga keladigan favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilishga tayyorlash dolzarb masala hisoblanadi. Shu sababli, aholini tayyorlash tizimi ilmiy asoslangan, tizimli va uzluksiz bo'lishi zarur.

Zilzila va favqulodda vaziyat tushunchasi

Zilzila - Yer qobig'ida to'plangan energiyaning to'satdan ajralib chiqishi natijasida yuzaga keladigan yer silkinishidir. Zilzila oqibatida binolar qulab tushishi, yong'inlar, gaz va elektr tarmoqlarida avariylar, suv toshqinlari va boshqa ikkilamchi favqulodda vaziyatlar kelib chiqishi mumkin.

Favqulodda vaziyat esa - odamlar hayoti va sog'lig'iga, atrof-muhitga, moddiy boyliklarga jiddiy zarar yetkazadigan yoki yetkazish xavfi mavjud bo'lgan holatdir. Zilzila natijasida yuzaga kelgan favqulodda vaziyatlar keng ko'lamli bo'lib, aholidan tezkor, ongli va intizomli harakatlarni talab etadi.

Aholini tayyorlashning maqsadi va vazifalari

Aholini zilzila vaqtida va undan keyin to'g'ri harakat qilishga tayyorlashning asosiy maqsadi - inson talofatlarini kamaytirish, jarohatlanishlarning oldini olish hamda moddiy zararni imkon qadar qisqartirishdan iborat.

Ushbu tayyorlash tizimining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- aholini zilzila xavfi va uning oqibatlari haqida xabardor qilish;
- zilzila vaqtida xavfsiz harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirish;
- favqulodda vaziyatlardan muhofazalanish bo'yicha bilimlarni oshirish;
- o'zini va atrofdagilarni himoya qilish madaniyatini rivojlantirish;
- birinchi tibbiy yordam ko'rsatish ko'nikmalarini o'rgatish.

Zilzila oldidan aholini tayyorlash choralari

Zilzila oldidan amalga oshiriladigan tayyorgarlik choralari favqulodda vaziyatlarning og'ir oqibatlarini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi: Birinchidan, aholiga seysmik xavf mavjudligi, yashash hududining zilzilabardoshlik darajasi haqida muntazam axborot berish zarur. Ommaviy axborot vositalari, ta'lim muassasalari va mahalla tizimi orqali tushuntirish ishlari olib borilishi lozim. Ikkinchidan, aholi turar joylarida xavfsiz hududlarni aniqlash muhim. Xonadonlarda og'ir mebellarni devorga mahkamlash, gaz va elektr jihozlaridan xavfsiz foydalanish qoidalariga rioya qilish talab etiladi.

Uchinchidan, favqulodda vaziyatlar uchun "tayyor sumka" (hujjatlar nusxasi, birinchi tibbiy yordam vositalari, ichimlik suvi, fonar, batareya va zarur dori-darmonlar) tayyorlab qo'yish tavsiya etiladi.

Zilzila vaqtida aholi harakatlari

Zilzila sodir bo'lgan paytda aholi tomonidan amalga oshiriladigan to'g'ri harakatlar inson hayotini saqlab qolishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Agar shaxs bino ichida bo'lsa, u holda:

- vahimaga berilmasdan, mustahkam mebel (stol, karavot) ostiga yashirinish;
- oynalardan, osilgan buyumlardan va baland shkaflardan uzoqroqda turish;
- liftlardan foydalanmaslik;
- zinapoyaga yugurib chiqmaslik lozim.

Agar shaxs tashqarida bo'lsa:

- binolar, elektr ustunlari va daraxtlardan uzoqroq ochiq joyga chiqish;
- transport vositasida bo'lsa, xavfsiz joyda to'xtab, avtomobilda qolish tavsiya etiladi.

Zilziladan keyingi harakatlar

Zilzila tugagach ham xavf to'liq bartaraf etilmaydi. Takroriy silkinishlar bo'lishi mumkin. Shu sababli aholi quyidagi harakatlarga amal qilishi lozim:

- jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish;
- gaz, suv va elektr tarmoqlarini tekshirish, zarurat bo'lsa o'chirish;
- rasmiy idoralar va qutqaruv xizmatlari ko'rsatmalariga qat'iy rioya qilish;
- vayron bo'lgan binolarga ruqsatsiz kirmaslik.

Ta'lim va targ'ibotning ahamiyati

Aholini zilzilalarga tayyorlashda ta'lim va targ'ibot ishlari muhim o'rin tutadi. Maktablar, oliy ta'lim muassasalari, ishlab chiqarish korxonalarida maxsus mashg'ulotlar, treninglar va amaliy o'quv mashqlari tashkil etilishi zarur. Bunday mashg'ulotlar aholining favqulodda vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, aholini zilzilalar oqibatida yuzaga keladigan favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga tayyorlash - jamiyat xavfsizligini ta'minlashning muhim tarkibiy qismidir. Tizimli tayyorgarlik, doimiy ta'lim va amaliy mashg'ulotlar orqali inson talofatlarini kamaytirish, aholi hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilish mumkin. Shu bois, har bir fuqaro zilzila xavfi mavjudligini anglab, favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Fuqarolar muhofazasi to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining favqulodda vaziyatlar sohasiga oid qarorlari va nizomlari.
3. O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi. Aholini favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish bo'yicha uslubiy qo'llanma. — Toshkent.
4. Seysmologiya asoslari: o'quv qo'llanma. — Toshkent: Oliy ta'lim nashriyoti.

5. Favqulodda vaziyatlarda harakat qilish qoidalari. — Toshkent: FVV nashriyoti.
6. Fuqarolar muhofazasi va hayot faoliyati xavfsizligi: darslik. — Toshkent.
7. Zilzilalar va ularning oqibatlarini kamaytirish usullari: ilmiy-amaliy qo‘llanma.
8. BMTning Tabiiy ofatlar xavfini kamaytirish bo‘yicha strategiyalari (UNDRR materiallari).
9. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST)ning favqulodda vaziyatlarda aholi salomatligini muhofaza qilish bo‘yicha tavsiyalari.